



### **Загальні положення щодо організації самостійної роботи студентів.**

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних дисциплін і регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна». Університет має забезпечувати для осіб, які навчаються, професійну підготовку на рівні кращих університетів світу, формування необхідних фахових і загальних компетентностей, зокрема: вміння самостійно навчатися і критично мислити. Самостійна робота включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу. Навчальний час, відведений на самостійну роботу студента денної та заочної форми навчання, регламентується навчальними планами та робочими навчальними планами. Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками науково-педагогічного працівника. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. Для самостійної роботи рекомендується відповідна наукова та професійна монографічна і періодична література. Контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу, є обов'язковим. Форми контролю визначаються робочою програмою навчальної дисципліни і можуть включати виконання контрольних робіт, включених до навчального плану, курсових робіт, індивідуальних завдань, тестів, розрахунково-графічних робіт, рефератів, винесення самостійно засвоєного матеріалу на підсумковий семестровий контроль (разом з матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять) тощо.

**Зміст та організація самостійної роботи студентів за навчальною дисципліною «Нормативно-правові аспекти та стандарти в енергетиці».** Відповідно до навчального плану, загальний обсяг навчальної дисципліни для студентів денної форми та заочної форми навчання складає 3 кредита, тобто 90 годин. Обсяг самостійної роботи на денній формі навчання складає 58 годин, на заочній – 82 години.

**Розподіл годин для самостійної роботи по темах**

| № з/п                                                                                   | Види, зміст самостійної роботи                                                                                                                                                                                                                                                             | Кількість годин |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| <b>РОЗДІЛ 1. Нормативно-правова база виробництва енергії</b>                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                 |
| 1                                                                                       | <b>Тема 1</b> Міжнародне енергетичне право, енергетичне право Європи і України.                                                                                                                                                                                                            | 6/8             |
| 2                                                                                       | <b>Тема 2</b> Законодавчі акти України щодо енергоресурсів.                                                                                                                                                                                                                                | 6/8             |
| 3                                                                                       | <b>Тема 3</b> Нормативна база відносин паливодобувних і енергогенеруючих компаній.                                                                                                                                                                                                         | 6/8             |
| 4                                                                                       | <b>Тема 4</b> Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища при виробленні енергії. Введення кадастру викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні. Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища. Кіотський протокол.                   | 6/8             |
| 5                                                                                       | <b>Тема 5</b> Нормативно-правова база поновлювальних джерел енергії, безпеки і страхування енерговиробництва. Законодавство про альтернативну енергетику. «Зелені тарифи». Нормативно-правова база альтернативної енергетики України. Регулювання окремих видів альтернативної енергетики. | 5/9             |
| <b>РОЗДІЛ 2. Нормативно-правова база енерговикористання та ресурсо-енергозбереження</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                 |
| 6                                                                                       | <b>Тема 1</b> Правова структура виробництва, розподілу і споживання енергії.                                                                                                                                                                                                               | 6/8             |
| 7                                                                                       | <b>Тема 2</b> Правові норми оцінки вартості спожитої енергії та питання пільгових тарифів.                                                                                                                                                                                                 | 6/8             |
| 8                                                                                       | <b>Тема 3</b> Правові відносини між енергогенеруючими та енергоспоживаючими компаніями.                                                                                                                                                                                                    | 6/8             |
| 9                                                                                       | <b>Тема 4</b> Правові відносини між енергорозподільчими підприємствами і споживачами.                                                                                                                                                                                                      | 6/8             |
| 10                                                                                      | <b>Тема 5</b> Нормативно-правова база ресурсо-енергозбереження та обліку енергії.                                                                                                                                                                                                          | 5/9             |
| Разом                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 58/82           |

### 5. Завдання для самостійної роботи

| № з/п | Види, зміст самостійної роботи                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Кількість годин |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1     | <p>Міжнародне енергетичне право, енергетичне право Європи і України</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Поняття і система міжнародного енергетичного права.</li> <li>2. Поняття і зміст суб'єкта міжнародного економічного права і область енергетики.</li> <li>3. Міжнародні енергетичні організації.</li> <li>4. Юрисдикція органів Європейського Союзу в енергетичній сфері. Енергетичні організації Європи.</li> <li>5. Україна як суб'єкт міжнародного енергетичного права. Енергетична галузь України.</li> <li>6. Загальна характеристика законодавства про енергетику України.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Навести 3 приклади міжнародних енергетичних організацій та коротко зазначити їх функції. Охарактеризувати роль Європейського Союзу у регулюванні енергетичної сфери. Визначити місце України у міжнародному енергетичному співробітництві. Назвати основні закони України, що регулюють енергетичну галузь.</p>                                                                   | 6/8             |
| 2     | <p>Законодавчі акти України щодо енергоресурсів.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Загальна характеристика енергетичного законодавства України.</li> <li>2. Законодавче регулювання ринку електричної енергії.</li> <li>3. Правове регулювання ринку природного газу.</li> <li>4. Законодавство у сфері відновлюваних джерел енергії.</li> <li>5. Нормативно-правове регулювання енергоефективності та енергозбереження.</li> <li>6. Державний контроль і регулювання використання енергоресурсів.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Назвати основні законодавчі акти України у сфері енергоресурсів. Коротко охарактеризувати правове регулювання ринків електричної енергії та природного газу. Визначити основні нормативні акти у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності. Охарактеризувати роль державних органів у контролі та регулюванні використання енергоресурсів. Зробити короткий висновок про значення енергетичного законодавства для ефективного використання ресурсів.</p> | 6/8             |
| 3     | <p>Нормативна база відносин паливодобувних і енергогенеруючих компаній.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Правові основи діяльності паливодобувних підприємств.</li> <li>2. Нормативне регулювання діяльності енергогенеруючих компаній.</li> <li>3. Договірні відносини між паливодобувними та енергогенеруючими підприємствами.</li> <li>4. Правове регулювання постачання паливно-енергетичних</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 6/8             |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |     |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
|   | <p>ресурсів.</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Державне регулювання цін, тарифів і ринкових відносин.</li> <li>Відповідальність сторін за порушення умов постачання та використання енергоресурсів.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Назвати основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність паливодобувних і енергогенеруючих компаній. Коротко охарактеризувати договірні відносини між ними. Визначити роль держави у регулюванні цін, тарифів і постачання енергоресурсів.</p> <p>Зазначити види відповідальності за порушення умов постачання.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |     |
| 4 | <p>Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища при виробленні енергії.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Введення кадастру викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні.</li> <li>Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища.</li> <li>Київський протокол.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Навести приклади екологічних вимог до енергетичних підприємств. Назвати основні нормативно-правові акти України щодо забруднення довкілля під час виробництва енергії. Коротко охарактеризувати порядок обліку викидів забруднюючих речовин і парникових газів. Визначити значення Київського протоколу для скорочення викидів.</p>                                                                                                                                                                                                  | 6/8 |
| 5 | <p>Нормативно-правова база поновлювальних джерел енергії, безпеки і страхування енерговиробництва.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Законодавство про альтернативну енергетику.</li> <li>«Зелені тарифи».</li> <li>Нормативно-правова база альтернативної енергетики України.</li> <li>Регулювання окремих видів альтернативної енергетики.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Зробити короткий висновок про роль нормативно-правового регулювання у розвитку відновлюваної енергетики. Назвати основні нормативно-правові акти України у сфері відновлюваної енергетики. Коротко охарактеризувати механізм державної підтримки виробництва енергії з альтернативних джерел, у тому числі «зелений» тариф. Визначити особливості правового регулювання сонячної, вітрової, біо- та гідроенергетики. Охарактеризувати основні вимоги щодо безпеки та страхування об'єктів енергетики.</p> | 5/9 |
| 6 | <p>Правова структура виробництва, розподілу і споживання енергії.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Правове регулювання виробництва енергії.</li> <li>Нормативні основи передачі та розподілу енергії.</li> <li>Правове регулювання постачання і споживання енергії.</li> <li>Права та обов'язки учасників енергетичного ринку.</li> <li>Державне регулювання і контроль у сфері енергетики.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Визначити основні етапи виробництва, передачі, розподілу та споживання енергії. Назвати основні нормативно-правові акти, що регулюють ці процеси. Коротко</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 6/8 |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |     |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
|    | охарактеризувати права та обов'язки виробника, постачальника і споживача енергії. Визначити роль державного регулювання та контролю в енергетичній сфері.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |     |
| 7  | <p>Правові норми оцінки вартості спожитої енергії та питання пільгових тарифів.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Правові основи формування тарифів на енергію.</li> <li>2. Порядок визначення вартості спожитої електричної та теплової енергії.</li> <li>3. Державне регулювання цін і тарифів.</li> <li>4. Поняття та види пільгових тарифів.</li> <li>5. Правовий захист споживачів енергії.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Визначити порядок формування вартості спожитої електричної та теплової енергії. Навести приклади пільгових тарифів та категорій споживачів, до яких вони можуть застосовуватися. Коротко охарактеризувати способи захисту прав споживачів енергії.</p>                                                                                                                                                                                  | 6/8 |
| 8  | <p>Правові відносини між енергогенеруючими та енергоспоживаючими компаніями.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Правові основи взаємодії енергогенеруючих та енергоспоживаючих компаній.</li> <li>2. Договірні відносини у сфері постачання енергії.</li> <li>3. Права та обов'язки сторін.</li> <li>4. Порядок обліку та оплати спожитої енергії.</li> <li>5. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань.</li> <li>6. Державне регулювання та вирішення спорів у сфері енергопостачання.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Описати порядок обліку й оплати спожитої енергії. Навести приклади відповідальності за порушення договірних зобов'язань.</p>                                                                                                                                                                                                          | 6/8 |
| 9  | <p>Правові відносини між енергорозподільчими підприємствами і споживачами.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Правові основи діяльності енергорозподільчих підприємств.</li> <li>2. Договірні відносини між оператором системи розподілу та споживачем.</li> <li>3. Права та обов'язки сторін.</li> <li>4. Порядок приєднання споживачів до електричних мереж.</li> <li>5. Облік, передача даних та розрахунки за розподіл електричної енергії.</li> <li>6. Відповідальність сторін та порядок вирішення спорів.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Навести приклади відповідальності сторін за порушення договірних зобов'язань. Коротко охарактеризувати права та обов'язки оператора системи розподілу і споживача. Описати порядок приєднання споживача до електричних мереж. Визначити порядок обліку спожитої електричної енергії та оплати послуг з її розподілу.</p> | 6/8 |
| 10 | <p>Нормативно-правова база ресурсо-енергозбереження та обліку енергії.</p> <p><i>Зміст самостійної роботи:</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 5/9 |

|              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
|              | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Правові основи енергозбереження та енергоефективності.</li> <li>2. Нормативне регулювання обліку електричної і теплової енергії.</li> <li>3. Вимоги до комерційного обліку енергоресурсів.</li> <li>4. Правове регулювання використання приладів обліку.</li> <li>5. Державний контроль у сфері енергозбереження.</li> <li>6. Відповідальність за порушення вимог щодо обліку та раціонального використання енергії.</li> </ol> <p><i>Практичне завдання:</i> Проаналізувати основні нормативно-правові акти у сфері енергозбереження та обліку енергії. Коротко охарактеризувати вимоги до комерційного обліку електричної і теплової енергії. Визначити правила використання та перевірки приладів обліку. Охарактеризувати державний контроль у сфері енергоефективності. Навести приклади відповідальності за порушення правил обліку та нераціональне використання енергоресурсів.</p> |              |
| <b>Разом</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>58/82</b> |

### **Вимоги до студентів**

Під час позааудиторної роботи студенти покращують навички та компетентності, зокрема вчать ефективно працювати з інформацією, організовувати процес свого навчання та самонавчання, використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

### **Форми контролю та критерії оцінювання**

Завдання, які виконуються у межах самостійної роботи, сприяють більш ефективній

підготовці студентів до поточного та підсумкового контролю шляхом додаткового розвитку необхідних навичок. Відповідні критерії оцінювання наведено в Робочій програмі навчальної дисципліни.

## **10. Рекомендована література**

### **Основна література**

1. Нормативно-правова база енергетики. Модуль 1. Нормативно-правова база виробництва енергії. [Текст] С.В. Губін, Ю.А. Шелетов, А.І. Яковлев, Д.В. Легошин, Т.Ю. Иванова, М. Н. Наказненко. А.В. Боярчук // Курс лекцій для інженерів енергетиків. - Харків: "Право", 2015. - 248с.
2. Нормативно-правова база енергетики. Модуль 2. Нормативно-правова база енерговикористання. [Текст] С.В. Губін, Ю.А. Шелетов, А.І. Яковлев, Д.В. Легошин, Т.Ю. Иванова, М. Н. Наказненко. А.В. Боярчук // Курс лекцій для інженерів енергетиків. - Харків: "Право", 2015. - 244с.
3. Нормативно-правова база енергетики. Модуль 3. Нормативно-правова база ресурсо-енергозбереження. [Текст] С.В. Губін, Ю.А. Шелетов, А.І. Яковлев, Д.В. Легошин, Т.Ю. Иванова, М. Н. Наказненко. А.В. Боярчук // Курс лекцій для інженерів енергетиків. - Харків: "Право", 2015. - 148с.
4. Правова основа енергозбереження. Довідник. – К.: КНТ, 2007. –400с.

### **Допоміжна література**

1. Закон України Про ринок електричної енергії (Відомості Верховної Ради (ВВР), № 2019-VIII, 2017.

2. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії Верховна Рада України від 21.07.2020 № 810-IX.
3. Про засади функціонування ринку електричної енергії України : Закон України. Відомості Верховної Ради України: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/663-18>
4. Закон України №74/94 «Про енергозбереження» 16 жовтня 1997 р.
5. Закон України від 16.10.1997 №575/97 – ВР «Про електроенергетику»
6. Закон України від № 14.01.2000 №1391-XIV «Про альтернативні види палива»
7. Закон України від 20.02.2003 №555-IV «Про альтернативні джерела енергії»
8. Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV «Про теплопостачання»
9. Закон України від 05.04.05 №2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії та використання скидного енергопотенціалу»
10. Закон України від 22.06.2017 «Про енергетичну ефективність будівель» № 2118-VIII
11. Постанова НКРЕ №28 від 31 червня 1996 року «Правила користування електричною енергією».
12. Постанова НКРЕ №36 від 12 серпня 1996 року «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної».
13. Постанова НКРЕ №15/1 від 13 червня 1996 року «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом».
14. Постанова КМУ №441 від 24 березня 1999 року «Про невідкладні заходи щодо стабілізації фінансового становища підприємств електроенергетичної галузі».
15. Постанова КМУ №93 від 28 січня 2004 року «Про затвердження Порядку обмеження електроспоживання споживачів до рівня екологічної броні електропостачання або повного припинення їм електропостачання та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. №705».
16. Постанова КМУ №1540 від 2 листопада 2006 року «Про затвердження Положення про Міністерство палива та енергетики України».
17. Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 25.03.10 №299 «Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії».
18. Закон України Про організацію комерційного обліку електричної теплової енергії, рідких газоподібних паливно-енергетичних ресурсів, технічної та питної води від 05.05.2002 №216.
19. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії: Закон України від 4 черв. 2015 р. № 514-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-19?lang=en> (дата звернення: 20.10.2019).
20. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії: Закон України від Public administration mechanisms Public Administration and Local Government, 2020, issue 1(44) 41 25 квіт. 2019 р. № 2712-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2712-19> (дата звернення: 20.10.2019).
21. Про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства: протокол від 15 груд. 2010 р. № 2787-VI. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_a27?find=1&text=імплементац#w11](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a27?find=1&text=імплементац#w11) (дата звернення: 20.09.2019).

#### **11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення**

1. Законодавство на службі енергетичної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index>.
2. <https://www.youtube.com/@ENERGOOSVITA>